

Nr 174.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1939 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m.

(4:e avd.)

I en den 10 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 240, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att

1:o besluta, att civila avlöningsreglementet skall äga tillämpning å kraftverksdirektör vid statens vattenfallsverk;

2:o godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för statens vattenfallsverk, att gälla tills vidare från och med den 1 juli 1939;

3:o förklara, att befattningarna såsom överdirektör och souschef, förrådsdirektör samt kanaldirektör skola tillsättas medelst förordnande på viss tid;

4:o medgiva, att till kraftverksdirektörerna N. E. Sylwan vid Trollhätte kraftverk och O. L. G. Harder vid Älvkarleby kraftverk må från och med den 1 juli 1939, så länge de under nu löpande förordnandeperiod innehava sina befattningar, utgå personligt lönetillägg med belopp, som erfordras för att deras bruttoavlöning skall uppgå till 21,000 kronor respektive 20,000 kronor för år räknat; samt

5:o bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som vid genomförande av förberörda förslag må erfordras.

I förevarande proposition framlägges till en början förslag om viss omorganisation av vattenfallsstyrelsen. Sedan vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 10 maj 1937 gjort framställning i ämnet och utlåtanden häröver inhämtats, bemyndigade Kungl. Maj:t den 18 mars 1938 chefen för kommunikationsdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom kommunikationsdepartementet biträda med verkställande av översyn av vattenfallsstyrelsens organisation på grundval av styrelsens förenämnda förslag. De av departementschefen tillkallade sakkunniga, f. d. generaldirektörerna A. Granholm, tillika ordförande, och G. Malm samt generaldirektören E. Stridsberg, avgåvo den 21 juli 1938 förslag i ämnet. Utlåtanden häröver hava avgivits av vattenfallsstyrelsen den 28 oktober 1938 och av kommunikationsverkens lönenämnd den 27 februari 1939, varjämte de sakkunnigas förslag, i vad avser lönesättningen, blivit föremål för behandling av de av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunniga för omprövning av lönegradsplaceringen för befattningshavare vid statens affärsdrivande verk (betänkande statens off. utredn. 1939: 5).

Vattenfallsstyrelsens organisation har i huvudsak bestått oförändrad allt sedan år 1920. Behovet av en ändring av den nuvarande organisationen av styrelsen på fem byråer — kraftverksbyrån, byggnadstekniska byrån, kanal- och fastighetsbyrån, administrativa byrån och kameralbyrån — har framför allt gjorts sig gällande beträffande kraftverksbyrån. Det har med hänsyn till utvecklingen under 1920- och 1930-talen inom det verksamhetsområde, som omhänderhaves av kraftverksbyrån, nämligen produktion, distribution och försäljning av elektrisk kraft vid de statliga kraftverken, ansetts uppenbart, att sammanhållandet av alla de på kraftverksbyrån ankommande uppgifterna under ledning av en byråföreståndare — den nuvarande överdirektören — icke längre kan vara en lämplig organisationsform. Kraftverksbyrån — vilken är organiserad på tre avdelningar, nämligen den på ett kansli, ett förrådskontor och ett kraftförsäljningskontor uppdelade förvaltningsavdelningen, anläggningsavdelningen och driftavdelningen — föreslås därför skola uppdelas på tre självständiga byråer — kommersiella byrån, elektrobyggnadsbyrån och driftbyrån — samt på ett självständigt förrådskontor, bildat av den nuvarande förvaltningsavdelningens förrådskontor. I anslutning härtill föreslås den nuvarande befattningen såsom överdirektör och föreståndare för kraftverksbyrån skola utbytas mot en för hela verket gemensam befattning såsom överdirektör och souschef i lönegrad C 13 (22,000 kronor).

Vattenfallsstyrelsen samt majoriteten av organisationssakkunniga och av lönenämnden hava varit ense om att vattenfallsstyrelsens organisation bör innefatta en överdirektör och souschef, tillika generaldirektörens ställföreträdare såsom chef för verket och ordförande i styrelsen, medan de sakkunnigas ordförande och en ledamot i lönenämnden ansett, att chefen för den blivande kommersiella byrån bör erhålla ställning av överdirektör i stället för byråchef. Den nya befattningen såsom överdirektör och souschef har av organisationssakkunnigas majoritet föreslagits skola placeras i lönegrad C 14, vilken lönegrad innefattar en årslön av 24,000 kronor. Detta förslag har biträttits av vattenfallsstyrelsen och av lönenämndens majoritet. Tjänsteförteckningssakkunniga — till vilkas mening departementschefen och tre av lönenämndens ledamöter anslutit sig — hava däremot anfört, att en placering av överdirektören och souschefen i lönegraden C 14 visserligen i och för sig med hänsyn till dennes arbetsuppgifter och ansvar icke syntes böra giva anledning till erinran. För de sakkunniga — framhöllo tjänsteförteckningssakkunniga — hade det emellertid också i detta fall gällt att komma fram till ett löneläge, som även i relation till vad de sakkunniga i övrigt kunnat föreslå inom C-planen finge anses riktigt avvägt. Därvid hade det för de sakkunniga icke möjligt att föreslå högre placering än i lönegrad C 13 (22,000 kronor).

Till den föreslagna kommersiella byrån avses skola hänföras dels kraftverksbyråns kraftförsäljningskontor under benämningen kraftförsäljningsavdelningen och dels kameralbyråns bokföringskontor och kassakontor. Föreståndaren för byrån skall erhålla ställning såsom byråchef (A 30), och i samband härmed skall förste byrådirektörsbefattningen (30 lönegraden) å

kraftverksbyråns förvaltningsavdelning indragas. Beträffande byråns inre organisation innebär förslaget, att vid sidan av kraftförsäljningsavdelningen skall anordnas en ekonomiavdelning, till vilken skola hänföras, förutom ett kansli, nyssnämnda bokförings- och kassakontor. De båda avdelningarna skola förestås av en förste byråingenjör respektive en förste sekreterare, båda i 27 lönegraden, av vilka den förra befattningen skall ersätta den nuvarande byrådirektörsbefattningen (A 28) å kraftförsäljningskontoret och den andra skall nyinrättas.

Till elektrobyggnadsbyrån skola hänföras i huvudsak de arbetsuppgifter, som nu äro tillagda kraftverksbyråns anläggningsavdelning och i stort sett avse verkets elektriska anläggningsarbeten och husbyggnader. Organisatoriskt sett skall en ändring företagas därutinnan, att det nuvarande stationskonstruktionskontoret — ett av den nuvarande anläggningsavdelningens fem kontor — skall uppdelas i två kontor. I personalhänseende innebär förslaget, att anläggningsavdelningens föreståndarebefattning — förste byrådirektör (30 lönegraden) — skall utgå och ersättas med en överingenjörsbefattning i lönegrad C 10 samt att, för beredande av en icke-ordinarie förste byråingenjörstjänst för föreståndaren för det nya stationskonstruktionskontoret, en icke-ordinarie byråingenjörstjänst skall uppflyttas till sådan befattning.

Förslaget till organisation av den förordade driftbyrån innebär i huvudsak endast, att den nuvarande driftavdelningen inom kraftverksbyrån skall bliva självständig byrå under ledning av en i lönegrad C 7 (15,000 kronor) placerad driftdirektör. Även den nuvarande driftdirektörsbefattningen är en förordnandetjänst, förenad med arvode av 13,000 kronor. Den nya byrån skall omfatta samma underavdelningar som den nuvarande driftavdelningen med endast den avvikelser, att militärassistenten skall bliva föreståndare för ett särskilt försvarskontor. I övrigt innebär förslaget endast den ändringen, att en ordinarie byråingenjörsbefattning i 26 lönegraden skall inrättas för föreståndaren för den till byrån hörande undervisningsanstalten.

Genom ombildningen av det till den nuvarande kraftverksbyråns förvaltningsavdelning hörande förrådskontoret till ett självständigt organ avses att ernå en centralisering av förrådsväsendet vid statens vattenfallsverk i analogi med vad som redan gäller vid statens järnvägar. Det ombildade förrådskontoret skall stå under ledning av en förrådsdirektör, vilken skall erhålla den direkta ledningen av verkets huvudförråd inklusive byggnadscentralförrådet. På förrådschefen skola sålunda läggas alla upphandlingsärenden — med undantag för vissa specialupphandlingar — samt förrådsförvaltningen. Till närmaste medhjälpare skall han hava en byråingenjör i 26 lönegraden och en sekreterare i 24 lönegraden. I personalhänseende innebär förslaget, att en förrådsdirektörsbefattning i lönegrad C 5 skall nyinrättas och i samband därmed en byrådirektörsbefattning indragas, att en sekreterarebefattning i 24 lönegraden skall nyinrättas och i samband därmed en förste kontrollörsbefattning indragas samt att en kontrollörsbefattning i 21 lönegraden skall nyinrättas.

Vad som återstår av den nuvarande kameralbyrån efter överflyttningen av kassa- och bokföringskontoren till den till inrättande föreslagna kommersiella

byrån skall bilda en kanslibyrå, å vilken byrå även de nu på skilda byråer handlagda personalärendena skola sammanföras. Överflyttning skall vidare ske till denna byrå av den nu på administrativa byrån ankommande vården om styrelsens bibliotek ävensom registratorsexpeditionen. Kanslibyrån skall stå under ledning av en byråchef (A 30) och dess arbetsuppgifter närmast under chefen fördelas på en allmän avdelning, en personalavdelning och ett revisionskontor. För föreståndarna för dessa avdelningar och kontor avses två sekreteraretjänster i 26 och 24 lönegraderna samt en förste revisor i 24 lönegraden. Sekreterarebefattningen i 26 lönegraden och förste revisorstjänsten skola nyinrättas. Samtidigt kan emellertid en förste kontrollörsbefattning i 22 lönegraden indragas.

Den nuvarande administrativa byrån föreslås skola under benämningen juridiska byrån ingå i den nya organisationen med oförändrad personaluppsättning. Beträffande ifrågavarande byrås arbetsuppgifter avses — bortsett från den nyss omförmälda överflyttningen av vissa ärenden till den till inrättande föreslagna kanslibyrån — skola vidtagas endast den ändringen, att lantmäteriararkivet och viss fastighetsförvaltning m. m. överflyttas från den nuvarande kanal- och fastighetsbyrån.

Sistnämnda byrå föreslås skola utgå ur organisationen, därvid de på densamma ankommande arbetsuppgifterna, i den mån de enligt det föregående icke tillagts särskilda byråer, avses skola fördelas mellan kanaldirektören i Trollhättan och kraftverksförvaltningarna i Trollhättan, Motala och Norrland. Kanaldirektören förutsättes i anledning härav skola i viss utsträckning fungera såsom föredragande i styrelsen med byråchefens befogenhet. I anslutning härtill föreslås denna befattning, vilken för närvarande tillhör 29 lönegraden, skola placeras i lönegraden C 5. Av ifrågavarande byrås personal avses endast byråchefen behöva överföras till övergångsstat.

Den nuvarande byggnadstekniska byrån avses skola ingå i den nya organisationen under den ändrade benämningen vattenbyggnadstekniska byrån. Beträffande ifrågavarande byrå föreslås inga andra ändringar än sådana som föranledas av förslaget om centralisering av förrådsväsendet.

I förevarande proposition göras även en del framställningar om förändring i löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid statens vattenfallsverk, som icke hava samband med den föreslagna omorganisationen av vattenfallsstyrelsen.

Sålunda föreslås de fyra kraftverksdirektörsbefattningarna — vilkas innehavare enligt gällande avlöningsreglemente åtnjuta arvode med 10,000 kronor jämte tantiem m. m. — skola placeras i lönegrad, de för Trollhätte och Älvkarleby kraftverk avsedda befattningarna i lönegrad C 11 och de båda övriga i lönegrad C 9. Samtidigt föreslås, att personliga lönetillägg skola utgå till de nuvarande innehavarna av de två förstnämnda befattningarna med belopp som erfordras för att den årliga bruttolönen skall uppgå till 21,000 kronor för kraftverksdirektören i Trollhättan och 20,000 kronor för kraftverksdirektören vid Älvkarleby kraftverk.

Framställning göres vidare om nedflyttning av driftchefsbefattningen (28 lönegraden) vid Älvkarleby kraftverk till förste driftsingenjörsbefattning (27 lönegraden) samt om uppflyttning av driftsingenjörsbefattningen (26 lönegraden) vid de norrländska kraftverken till förste driftsingenjörsbefattning.

Slutligen föreslås inrättande av en byråingenjörsbefattning (26 lönegraden) för en av de tidvis fem föreståndarna för den nuvarande byggnadstekniska byråns konstruktionsavdelningar, av vilka föreståndare nu endast en är uppförd å ordinarie stat, samt uppflyttning av den i kontrollörsgrad (21 lönegraden) placerade befattningen såsom föreståndare för kamerala avdelningen vid Trollhätte kraftverks huvudkontor till förste kontrollörsbefattning (22 lönegraden).

De i propositionen föreslagna ändringarna i personalförteckningen för statens vattenfallsverk hava i propositionen sammanfattats på följande sätt.

Lönegrad	Befattning	Nuvarande antal	Föreslagen		Blivande antal
			ökning	minskning	
C 13	Överdirektör och souschef	—	1	—	1
C 11	Kraftverksdirektör.....	—	2	—	2
C 10	Överingenjör	1	1	—	2
C 9	Kraftverksdirektör.....	—	2	—	2
Arvode m. m.	Överdirektör	1	—	1	—
»	Kraftverksdirektör.....	4	—	4	—
C 7	Driftdirektör	—	1	—	1
Arvode	Driftdirektör	1	—	1	—
C 5	Förrådsdirektör	—	1	—	1
C 5	Kanaldirektör	—	1	—	1
A 30	Byråchef	3	1	1	3
A 30	Förste byrådirektör	3	—	2	1
A 29	Kanaldirektör	1	—	1	—
A 28	Byrådirektör	3	—	2	1
A 28	Driftchef	4	—	1	3
A 27	Förste byråingenjör	10	1	—	11
A 27	Förste driftsingenjör	2	2	—	4
A 27	Förste sekreterare	1	1	—	2
A 26	Byråingenjör	8	2	—	10
A 26	Driftsingenjör	2	—	1	1
A 26	Sekreterare	2	1	—	3
A 24	Förste revisor	—	1	—	1
A 24	Sekreterare	1	1	—	2
A 22	Förste kontrollör	2	1	2	1
A 21	Kontrollör	5	1	1	5

Propositionens förslag innebär att vattenfallsstyrelsens nuvarande kraftverksbyrå (med för närvarande en överdirektör som chef) skulle uppdelas på tre byråer, elektrobyggnads-, drift- och kommersiella byrån med en överingenjör (C 10; årslön 18,000 kronor), en driftdirektör (C 7; årslön 15,000 kronor), respektive en byråchef (A 30; årslön 12,000—13,500 kronor) som chefer. I samband därmed skulle inrättas en ny för hela verket gemensam befattning som överdirektör och souschef (C 13; årslön 22,000 kronor). Kanal- och fastighetsbyrån skulle bortfalla. Ett nytt förrådskontor skulle tillkomma med som chef en förrådsdirektör (C 5; årslön 13,000 kronor).

De vidtagna förändringarnas huvudsakliga innebörd framgå av nedanstående sammanställning.

Vattenfallsstyrelsen

före och efter sin omorganisation.

Nuvarande:

Generaldirektör (jämte 4 ledamöter)

—

Byggnadstekniska byrån (Överingenjör)

Kraftverksbyrån (Överdirektör)¹

Kanal- och fastighetsbyrån (Byråchef)

Administrativa byrån (Byråchef)

Kameralbyrån (Byråchef)

—

Blivande:

Generaldirektör (jämte 4 ledamöter)

Överdirektör

Vattenbyggnadstekniska byrån (Överingenjör)

{ Driftbyrån (Driftdirektör)

{ Elektrobyggnadsbyrån (Överingenjör)

{ Kommersiella byrån (Byråchef)

—

Juridiska byrån (Byråchef)

Kanslibyrån (Byråchef)

Förrådskontoret (Förrådsdirektör)

Ehuru ej till sin ekonomiska omfattning mera vittutseende omfattar dock förevarande proposition rätt genomgripande förändringar av vattenfallsstyrelsens organisation.

Med avseende å själva chefsposterna, generaldirektören undantagen, föreslås en utvidgning från för närvarande 5 befattningar (en överdirektör, en överingenjör och 3 byråchefer) till 8 motsvarande befattningar (en överdirektör, en driftdirektör, två överingenjörer, en förrådsdirektör och 3 byråchefer).

Vid frågans bedömande måste emellertid tagas i betraktande den enastående kraftiga utveckling statens vattenfallsverk — jämsides med de på det hela taget starkt uppåtgående konjunkturerna inom landet — undergått sedan styrelsen år 1920 senast organiserades. Detta ådagalägges redan rätt tydligt av siffrorna över kraftproduktionen, utvisande en ökning från år 1920 750 milj. kilowattimmar till år 1938 cirka 2,500 milj. kilowattimmar, vartill kommer från andra kraftföretag inköpt kraft om cirka 250 milj. kilowattimmar.

De statliga kraftverken bilda som bekant numera ett sammanhängande

¹ Därjämte förestås byråns driftavdelning av en driftdirektör.

nät ända upp ifrån Porjus vid Lule älv över anläggningarna vid Indalsälven, Älvkarleby och Västerås ned till de utbyggda vattenfallen vid Motala ström och Göta älv. De framställda kraftkvantiteterna motsvara omkring en tredjedel av hela landets kraftförsörjning. Tämligen uppenbart är, att distributionen härav till järnvägar, industri, städer och landsbygden måste innebära omfattande försörjnings- men också lika omfattande som ömtåliga försäljningsproblem. Även när det gäller den i allt högre grad och framför allt ur beredskapssynpunkt erforderliga samordningen av de på stat, kommuner och enskilda fördelade energitillgångarna har statens vattenfallsverk viktiga uppgifter.

Angeläget är att vattenfallsstyrelsen i denna sin dominerande ställning har en personalorganisation, lämpad att lösa alla de omfattande, hela landets ekonomiska och sociala liv starkt påverkande produktions-, distributions- och försäljningsuppgifterna.

Beträffande möjligheterna att på de olika posterna erhålla och kvarhålla lämplig fackkunnig personal bör uppmärksammas den starka konkurrens från landets många kommunala och enskilda kraftverksföretag som styrelsen är utsatt för. Enligt vad vattenfallsstyrelsen påvisat har resultatet av denna konkurrens varit, att under de tio senaste åren icke mindre än 30 procent av de kvalificerade teknisk-kommersiella tjänstemännen lämnat vattenfallsverket.

För utskottet har under hand angivits synnerligen påtagliga exempel på svårigheterna för vattenfallsstyrelsen att särskilt på chefsposterna få behålla sina tjänstemän, vilka genom den tekniska och praktiska förfarenhet, de förvärvat i statstjänsten, eftersökas för motsvarande bättre avlönade befattningar i kommunal och enskild tjänst. Detta förhållande förtjänar tvivelsutan allvarligt beaktande vid avvägningen av löneförmånerna, enkannerligen de löner som bjudas på de ledande posterna.

Vad nu särskilt angår den föreslagna överdirektörs- och souschefsbefattningen har inom de sakkunniga olika meningar yppats om behövligheten av att med avvikelse från den utgestaltning som generalpost-, telegraf- och järnvägsstyrelserna i detta hänseende erhållit — en inom järnvägsstyrelsen befintlig överdirektörsbefattning står sedan länge vakant — inrätta en särskild biträdande chefsbefattning ensamt inom vattenfallsstyrelsen. De sakkunnigas ordförande, som i detta avseende framfört en särmening, har då i stället förutsatt, att chefen på den blivande kommersiella byrån skulle erhålla ställning av överdirektör i stället för byråchef. Varken ekonomiskt eller organisatoriskt kan skillnaden mellan dessa båda olika meningar anses mera betydande i all synnerhet om man betänker att redan för närvarande inom styrelsen finnes en överdirektör, vilken samtidigt som han är chef för styrelsens kraftverksbyrå kommit att intaga en central, i åtskilliga avseenden med souschef jämförlig ställning. Utskottet har ej funnit anledning på denna punkt frånga departementschefens förslag om inrättandet av särskild överdirektörsbefattning, vilket förslag överensstämmer ej endast med vad de sakkunnigas majoritet och lönenämnden förordat utan också med vad

den nuvarande verksledningen bestämt hävdad såsom organisatoriskt mest lämpligt.

Då alltså såvitt utskottet kunnat finna vattenfallsstyrelsen — särskilt vad chefsposterna beträffar — är i behov av de ändringar av sin personalorganisation som här föreslagits och utskottet ej heller i något detaljviseende funnit anledning föreslå någon avvikelse från propositionen, får utskottet, med tillstyrkande av densamma, hemställa,

att riksdagen må

1:o besluta, att civila avlöningsreglementet skall äga tillämpning å kraftverksdirektör vid statens vattenfallsverk;

2:o godkänna följande personalförteckning för statens vattenfallsverk, att gälla tills vidare från och med den 1 juli 1939:

Personalförteckning för statens vattenfallsverk.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning.	Lönegrad.
1 generaldirektör	C 16
1 överdirektör och souschef	C 13
2 kraftverksdirektörer	C 11
2 överingenjörer	C 10
2 kraftverksdirektörer	C 9
1 driftdirektör	C 7
1 förrådsdirektör	C 5
1 kanaldirektör	C 5
3 byråchefer	A 30
1 förste byrådirektör	A 30
1 byrådirektör	A 28
3 driftchefer	A 28
4 direktörsassistenter vid kraftverk	A 27
7 distriktsingenjörer	A 27
11 förste byråingenjörer	A 27
4 förste driftsingenjörer	A 27
2 förste sekreterare	A 27
10 byråingenjörer	A 26
1 direktörsassistent vid kanalverk	A 26
1 driftsingenjör	A 26
3 sekreterare	A 26
1 förste revisor	A 24
1 kamrer	A 24
2 sekreterare	A 24
1 förste kontrollör	A 22
5 ingenjörer	A 22
1 förrådsförvaltare	A 21
2 förste kassörer	A 21

Befattning.	Lönegrad.
2 kanalinspektorer av klass 1	A 21
5 kontrollörer	A 21
4 notarier	A 21
1 revisor	A 21,

3:o) förklara, att befattningarna såsom överdirektör och souschef, förrådsdirektör samt kanaldirektör skola tillsättas medelst förordnande på viss tid;

4:o) medgiva, att till kraftverksdirektörerna N. E. Sylwan vid Trollhätte kraftverk och O. L. G. Harder vid Älvkarleby kraftverk må från och med den 1 juli 1939, så länge de under nu löpande förordnandeperiod innehava sina befattningar, utgå personligt lönetillägg med belopp, som erfordras för att deras bruttoavlöning skall uppgå till 21,000 kronor respektive 20,000 kronor för år räknat;

5:o) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som vid genomförande av förberörda förslag må erfordras.

Stockholm den 12 maj 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gränebo, Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Asplund, Andersson* i Fältenborg, *Bergström, Nilsson* i Fredriksfält, *Sundberg, Bäcklund, Andersson* i Rixö och *Nisser*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Falla, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge, Andersson* i Södergård, *Persson* i Tidaholm, *Aqvist, Staxång, Andersson* i Malmö och *Mårtensson*.